

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920.

Första kammaren.

Nr 11.

Tisdagen den 10 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Justerades protokollet för den 4 i denna månad.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 15, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 30 mars 1900 angående förbud mot försäljning inom riket av tändstickor, i vilkas tändmassa vanlig (vit eller gul) fosfor ingår.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 2.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,04 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Onsdagen den 11 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Nilson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 62, angående pensionsförbättring åt f. d. kaptenen N. J. A. Helleday;

nr 63, angående pensionsförbättring åt tygmästaren C. A. E. Ahlberg;

nr 64, angående uppskattning av rustnings- och roteringsbesvärens värde vid vissa truppförband under år 1920;

nr 65, med förslag till lag innefattande tillfälligt undantag från gällande inskränkningar i rätten att använda sparbanks vinst; samt nr 66, angående anslag för understöd i vissa fall åt genom tobaksmonopolets införande nödlidande personer.

Dessa propositioner föredrogos var för sig och hänvisades, nr 62, 63 och 65 till bankoutskottet samt nr 64 och 66 till statsutskottet.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtande nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad organisation av statsdepartementen jämte i ämnet väckta motioner; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag till lag rörande skyldighet för den, som upplåter eller använder jord för annat ändamål än jordbruk, att sörja för kompensation i nyodlingar; och

nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående kommunernas frigörande från fjärdingsmansbestyret.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr *Svensson, Isak*, under tio dagar från och med den 13 i denna månad.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 1 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 §, 25 § 2 mom., 32 § 1 mom. samt 35 § i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och be-

skattning av maltdrycker, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogos ånyo och lades till handlingarna första lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning; och

nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden; och

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av viss statens järnvägar tillhörig mark vid Tullinge hållplats m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt vissa arrendatorer m. fl. av utsträckt rätt till jakt och fiske för husbehov samt om ändring i 6 § av lagen om rätt till jakt.

*Om beredande
åt vissa arren-
datorer m. fl.
av utsträckt
rätt till jakt
och fiske för
husbehov.*

Jordbruksutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehåft två inom andra kammaren väckta, till utskottets förberedande behandling hänvisade motioner, nämligen

1) nr 192, av herr *Vennerström*, som hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och i vad mån utsträckt rätt till jakt och fiske för husbehov skulle, utan skada för en rationell jakt- och fiskevård, kunna beredas arrendatorer, torpare och deras vederlikar i Norrland och Dalarna, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda; samt

2) nr 16, av herr *Molin* i Aspa, som föreslagit, att riksdagen ville besluta sådan ändring av lagen den 8 november 1912, § 6, vid byggningsbalkens 23 kap., att uttrycket i 1 mom. »dock må den innehavare av skogstorp eller odlingslägenhet sålunda medgivna jakträtt icke innefatta rätt till jakt å älg» utginge ur lagen, samt att 2 mom. i samma paragraf ändrades till: »Är eljest jord åt någon till brukande upplåten, nyttje brukaren den jakt, som till jorden hörer», vadan sålunda bestämmelsen: »Där ej annorlunda avtalats» skulle utgå.

I föreliggande utlåtande hade utskottet på åberopade skäl hemställt,

1) att riksdagen måtte, i anledning av förevarande motioner, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda,

Om beredande
åt vissa arren-
datorer m. fl.
av utsträckt
rätt till jakt
och fiske för
husbehov.

(Forts.)

huruvida och i vad mån utsträckt rätt till jakt och fiske för husbehov skulle, utan skada för en rationell jakt- och fiskevård, kunna beredas arrendatorer, torpare och deras vederlikar i Norrland och Dalarna, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda;

2) att den av herr Molin i Aspa väckta motionen, i vad den icke kunde anses besvarad genom vad utskottet under 1) hemställt, ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av greve *Wachtmeister* och herr *Sederholm*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å motionerna i anslutning till vad lagutskottet vid 1918 års lagtima riksdag i sitt utlåtande nr 19 föreslagit.

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Punkten 1.

Herr Frändén: Herr greve och talman, mina herrar! Såsom av utskottets föreliggande betänkande framgår, äro, synes mig, arrendatorerna genom redan gällande lagstiftning säkeställda ifråga om idkande av fiske till husbehov, i det fiskerätten medföljer den arrenderade fastigheten, och inskränkning icke göres i annan mån än såvitt det angår visst fiskevatten, där särskilda åtgärder av jordägaren vidtagits till fiskets förbättrande, vid vilket förhållande det enligt min mening icke kan anses nödigt att vidtaga några anordningar genom riksdagsskrivelse för att förändra denna fiskerätt. I det län, där jag har min hemort har jag icke någonsin hört klagomål från arrendatorernas sida över för snäv fiskerätt. Varje arrendator har, så vitt jag vet, fått utöva fisket på sätt han själv önskat utan minsta hinder från jordägarens sida. Ifråga däremot om jakt-rätten har visserligen rätt ofta inskränkningar och förbud gjorts av jordägaren, men detta synes mig — åtminstone ekonomiskt sett — hava varit långt mera till nytta än till skada för arrendatorerna. Min erfarenhet är den, att då arrendatorer och mindre jordbrukare börja intressera sig för jakt, har i regel jordbruket fått stå tillbaka, utan att jakten lämnat något egentligt understöd i kosthållet åt den som utövat densamma. Många av de jordbrukare, som börjat idka jakt, ser men ej så sällan, ja snart sagt dagligen ute i skog och mark med geväret på axeln — men däremot sällan vid plogen. Utom att jakten, då den utövas av de mindre jordbrukarna, vilka icke äro i tillfälle att använda lejd arbetskraft, tillbakasätter skötseln av jordbruket, åstadkommer sådan jakt avsevärda hinder för en rationell jaktvård. Om man i de norrländska länen vill befördra en rationell jaktvård, blir det helt säkert nödigt att framställa förslag om inskränkningar i hittills medgivna jakträtt i stället för vad som här föreslås, en avsevärd utvidgning av denna rätt.

Då jag sålunda anser den av utskottet föreslagna riksdagsskrivelsen obehörlig ifråga om fiskerätt och onyttig beträffande ifråga-

satt jakträtt för arrendatorerna, yrkar jag avslag å utskottets be- (Om beredande
tänkande. *ät vissa arren-
datorer m. fl.
av utsträckt
rätt till jakt
och fiske för
husbehov.*

Herr Barthelson: Då man i den av herr Molin väckta motionen ser en del påståenden, som icke äro med verklighetens förhållanden överensstämmande, skall jag be att, innan jag går in på själva lagfrågan, få yttra några ord rörande dessa anmärkningar.

Motionären framhåller skarpt de stora godsägarna, som han ställer i motsats mot torparna. Godsägarna framhållas, såsom om de skulle vara de som förtryckte dessa arbetare, och därför skulle en sådan åtgärd som han här föreslår, nämligen den fria jakträtten, vara nödvändig. Jag ber att såsom gammal skogsman få påpeka, att såväl skogsvård som jaktvård absolut fordra stora arealer. Utan att dessa finnas i en hand, äro både skogsvård och jaktvård helt enkelt omöjliga — varför torde jag icke inför denna församling behöva påpeka. Skogsvården fordrar också ett stort antal arbetare. De äro nu å våra skogar placerade runt hela skogsområdet på sådant sätt, att arbetarna få de kortaste avstånden till arbetsplatserna. Om vi tänka oss en areal av, låt oss säga, 5,000 hektars storlek, som skötes rationellt, kräver denna ett femtiotal å skogen placerade arbetare, om de åtgärder, som en rationell vård kräva, skola kunna utföras. Inom varje familj kan man väl säga, att det i runt tal finnes två personer, som kunna bära gevär. Den frihet, som här föreslås för torparna, skulle sålunda öka jägarnas antal på denna skog med ungefär ett hundratal. Hur många jägare finnas nu på denna areal? Efter min erfarenhet i regel tre å fyra stycken. Man framhåller, att jordägaren själv endast jagar för sitt nöjes skull, och för min del vill jag icke missunna även honom ett nöje här i världen. Men i regel jagar han icke själv, utan det är hans skogsvårdare som verkställer jakten, d. v. s. de på detta område sakkunniga. Genom frigivning skulle sålunda jaktens utövare på en sådan skog utökas från tre eller fyra personer till ett par hundra. Såsom djurvän beklagar jag, om något sådant skulle medgivas. Det bleve en Bartholomeinatt, en fasans tid för det vilda, för älgarna och rådjuren. De senare skulle säkerligen inom ett eller två år vara utrotade inom detta land, och det andra vilda skulle snart följa efter samma väg. Vad nytta har man då gjort torparna i det avseende motionären tänker sig? Rakt ingen!

På tal om jaktvården är det ett sorgligt faktum, att i detta land denna är betydligt försummad. Det har gått med jaktvården som med skogsvården. Det har krävt lång tid, innan tanken på dess nödvändighet kunde bryta igenom. Den har dock börjat göra sig gällande, ehuru inom riksdagen dessa motioner tyckas visa på motsatsen. På enskilt initiativ göres för närvarande i vårt land rätt mycket för att höja jaktvården och därmed det nationalekonomiska utbytet från våra skogar. Ett bevis på jaktvårdens låga ståndpunkt är bland annat, att i vårt land saknas så gott som all statistik i detta avseende. Vi ha ej någon statistik över det antal vilt, som i vårt land fälles. En sådan statistik är emellertid nödvändig för att kunna påvisa den nationalekonomiska betydelsen av jakten för vårt land. Jag vill er-

*Om beredande
åt vissa arren-
datorer m. fl.
av utsträckt
rätt till jakt
och fiske för
husbehov.*

(Forts.)

inra, att vi dock hava någon officiell statistik, men den rör endast älg och vissa rovdjur. Av den statistiken se vi att i medeltal för de senaste åren antalet årligen fällda älgar ligger mellan 2,750 och 3,000 stycken, representerande ett ej oviktigt tillskott i vår näring — kanske 500,000 kg. kött — och detta under förhållanden, som äro sådana jag nyss nämnde, d. v. s. oaktat jaktvården i landet försummas. Låt oss i stället införa en ordnad jaktvård, så skola vi få ett betydligt tillskott till folknäringen från våra skogar. Men vi få komma ihåg, att skogs- och jaktvård höra tillsammans. Det duger icke att skilja på detta, utan de personer, som sköta skogsvården, måste också sköta jaktvården. Djuren taga sin näring i våra skogar och kunna göra skada på plantor och träd, och därför måste jaktvården skötas av personer, som på dessa områden äro sakkunniga.

För att visa, varthän man med en god jaktvård kommer, skall jag endast be att få anföra några helt korta siffror ur en broschyr, utgiven av jägarförbundets sekreterare, ryttmästaren Oscar von Mentzer. Enligt den utgjorde mängden vilt kött, som kunde förekomma till människoföda, i Tyskland på ett år 30 miljoner kilogram, motsvarande köttet från 70,000 oxar och köttbehovet för 600,000 människor. I Ungern har, utom vad som använts för det egna landet, 1912 exporterats för 8 ½ miljoner riksmark. Från Ungern exporterades t. ex. 1912 22,000 levande harar och 112,000 döda, för att nämna några siffror. Nu kan man säga, att vårt land på grund av sitt klimat icke kan uppnå dessa siffror. Ja, jag vill hålla med därom, att vi ej kunna komma upp till dessa höga tal, men, mina herrar, vi kunna komma långt på vägen. Att icke klimatet enbart avgör denna fråga, visa förhållandena i länder, som stå på lika låg ståndpunkt som vi i avseende å jaktvården, t. ex. Dalmatien och Belgien. Även där är jaktvården helt och hållet försummad och resultatet av jakten lika dåligt som hos oss. Vilja vi däremot nå ett resultat även i detta avseende, vilja vi komma ifrån den gamla slentrianen, att det vilda sköter sig självt och att huvudsaken är att slå ihjäl så mycket som möjligt, då måste vi, mina herrar, slå in på en annan väg än motionärerna vilja.

Den statistik, som på enskild väg förts, har ju varit bristfällig och är lika bristfällig ännu, men den visar dock på ett ofrånkomligt faktum, och detta är, att det vilda avtager i vårt land år från år; och orsaken, som påpekas från alla håll, är den bristande jaktvården — det är för många jägare. Och då det redan nu är för många jägare, hur orimligt är det icke då att vilja mångdubbla antalet, såsom det här ifrågasättes!

Jag vill på samma gång framhålla ett misstag, som den ärade motionären gör sig skyldig till. Han talar om, att det vilda förstör ganska mycket på torparnas marker, och att torparna ej få ersättning härför varken av kronan eller av enskilda jordägare. Vad de enskilda jordägarna beträffar, känner jag icke till den saken, men vad jag vet är, att denna uppgift av motionären är fullkomligt oriktig, när det är fråga om kronans skogar. Jag har själv på mitt distrikt varit med om stora utbetalningar för skador av älg på de stora kronoparkerna i distriktet. Torparna hava således i dessa fall, då det rört

kronan, fått full ersättning för den skada, älgarna gjort. Dessa skador uppträda dock endast på sådana skogar som t. ex. Hunneberg, där, som vi veta, en stark älgstam finnes; men i det stora hela — om jag som exempel tager det distrikt jag under en lång följd av år haft äran att sköta — förekommer icke skada av älg utom i vissa enstaka fall.

Med vad jag nu framfört, har jag velat påvisa, att en utsträckning av jakten i den omfattning, den ärade motionären, herr Molin, och även den andre motionären vill ha, icke är förenlig med god jaktvård, och att denna utsträckning skulle, långt ifrån att åstadkomma någon nytta för dessa torpare, bli till deras skada. De skulle frestas till dagdriveri i skogarna. För att erhålla en hare finge de kanske gå fyra å fem dagar i skogen. Jag kan icke förstå att detta dagdriveri skulle kunna bidraga något till familjernas uppehälle, och när det pågått i några år, skulle man icke ens kunna uppdriva en hare. Vad vi behöva är, att skogsvård och jaktvård få skötas av sakkunniga personer, och att icke genom oförständig lagstiftning på ena eller andra sättet denna skogs- eller jaktvård kommer att på något sätt försvåras.

Jag ber sålunda, herr greve och talman, att på grund av vad jag anfört få yrka avslag å utskottets hemställan.

Herr Sederholm: Då de båda föregående talarna så ytterligt framhållit vådan ur jaktvårdssynpunkt av att ytterligare utsträcka jakträtten å de arrenderade områdena, behöver jag såsom reservant ej närmare ingå på detta skäl, som varit ett av de väsentliga för den ståndpunkt vi intagit vid utskottets behandling av denna fråga. Jag vill blott beröra ytterligare ett par andra synpunkter.

Samma olägenheter, som här framhållits med avseende på jaktvården, gälla även med avseende på fiskevården i sådana fall, där ett verkligt värdefullt fiske förefinnes. Det anfördes vid behandlingen inom utskottet, att särskilt med avseende på det gemensamma laxfisket, därvid hela byalag eller större fastigheter äga gemensamt laxfiske, en sådan bestämmelse som denna skulle visa sig snart sagt omöjliggöra ett rationellt utövande eller tillgodogörande av ett sådant fiske.

För övrigt är det väl mycket antagligt, för att icke säga visst, att denna lilla detalj av hela besittningsrättsfrågan kommer att tagas under behandling av jordkommissionen och sedermera — om man kommer till ett positivt resultat i detta hänseende — att framläggas för riksdagen. Under sådana förhållanden är en skrivelse efter min mening fullkomligt onyttig och obehövlig.

Jag ber därför också att få yrka avslag på utskottet hemställan.

Friherre Barnekow: Herr greve och talman! Jag hade nästan väntat mig, att den siste talaren skulle yrka avslag på utskottets förslag, och jag hade därför icke behövt begära ordet. Men

*Om beredande
åt vissa arren-
datorer m. fl.
av utsträckt
rätt till jakt
och fiske för
husbehov.*

(Forts.)

Om beredande
 åt vissa arren-
 datorer m. fl.
 av utsträckt
 rätt till jakt
 och fiske för
 hushöfvet.
 (Forts.)

eftersom jag nu har ordet, skall jag be att ytterligare få understryka några av de synpunkter, som här framförts.

Jag är utskottet tacksam för det bestämda uttalande, som det gjort, då det säger, att utsträckandet av jakträtten i södra och mellersta Sverige, såsom en av motionärerna tänkt sig, skulle vara absolut oförenligt med en god jaktvård och under inga förhållanden kunna försvaras. Jag kan icke neka till att, då jag först såg utskottets förslag, jag kände mig tilltalad av det; det låg nära till hands att tänka på Norrland och de stora skogsbygderna där och att säga sig, att det icke skulle vara ur jaktvårdssynpunkt omöjligt eller obilligt att låta torpare, arrendatorer och arbetare där få bedriva jakt. Men jag har satt mig i förbindelse med en av statens högre tjänstemän, som nu har sitt arbete förlagt till Stockholm, men förut i många år tjänstgjort vid skogarna i Norrland. Jag frågade honom, om man verkligen skulle kunna gå utskottets här uttalade mening till mötes. Han förklarade då, att han kunnat konstatera under sin långa tjänstetid och även gjort det nu, då han besökt Norrland, att tillgången på vilt gått oerhört tillbaka, och om tillgången på vilt å de sammanhängande större arealerna skulle minska, måste han anse det liktydigt med av hela viltstocken i Norrland så gott som utrotande. Det är dock, förklarade han, från denna samlade jaktterring med sitt sparade vilt, som detta sprides till trakterna runt omkring och därmed nödtorftigt kommer att underhålla viltstamman.

Vad torparnas ekonomiska fördel av den utsträckta jakträtten beträffar, gjorde han samma påpekande som herr Barthelson nyss, nämligen att i den händelse de blott skulle erhålla jakträtt å sina egna inägor, vore denna rätt fullkomligt utan betydelse, då de där sällan eller aldrig lyckas fälla något vilt. Men en bevakning av jakten skulle, då skott kommer att smälla överallt i skogarna, från jordägarens ståndpunkt vara fullkomligt omöjlig att genomföra. Skulle däremot torpare och arrendatorer erhålla icke blott jakträtt på sina inägor utan även, som i motionerna antytts, på hela skogsarealen, skulle det gå som alltid, då flere jaga på samma terräng att ingen vill spara till andra — viltet skulle snart skjutas ut, varför även i detta fall den återopade ekonomiska fördelen för torparna och arrendatorerna skulle bli synnerligen kortvarig.

Dessa upplysningar hava synts mig så tungt vägande, att jag i denna sak ändrat ståndpunkt och icke kan godkänna det resultat, vartill utskottet kommit. Men det har synts mig, att även några andra punkter kunna vara värda ett visst beaktande. Jag vågar fråga: Hur har utskottet tänkt sig en lag skriven, som skulle gå i denna riktning? Det skulle kanske vara en bestämmelse, att i arrendekontrakten inom Norrland och Dalarne icke får införas punkten om, att jakträtten förbehålles jordägaren. En sådan lagstiftning vore dock alldeles ineffektiv och värdelös, och det ligger bra nära till hands, att jordägaren, bonden eller bolaget,

innan han arrenderar ut sitt torp, skaffar sig ett jaktkontrakt av den tillträdande arrendatorn angående jakten.

Det kan icke heller hjälpas, att, om man ser saken ur dessa synpunkter, d. v. s. kommer till det resultat, att det icke för torparna och arrendatorerna skulle vara av någon större betydelse, det förefaller mig vara ett onödigt ingrepp i äganderätten, som man här gör. Denna fråga synes mig för övrigt ha en viss likhet med en annan fråga, nämligen lingonfrågan, men det föreligger också vissa olikheter. Det är så, att de, som försvara den fria plockningen av lingon, kunna till förmån för sin mening få anföra, att det icke finnes någon lag, som förut bestämt jordägares rätt till de bär, som växa på hans mark. Men ifråga om vilt finnes det en urgammal lag, att allt vilt, som produceras på en jordägares mark, är hans. Ifråga om Norrland och norra Sverige överhuvud är det tydligt, att ganska starka skäl där föreligga för fri lingonplockning, ty givet är, att en egen jordägare mången gång skulle kunna hindra, att bären tillvaratagas. Ifråga om vilt är förhållandet icke detsamma. Vilt ruttnar icke bort, utan om viltstammen ökas på en egendom, så sprider den sig och blir till hjälp på grannarnas egendomar.

Då jag således icke kan finna annat, än att det nuvarande skyddet för vilt genom den nuvarande jaktlagen i Norrland är fullt behöfligt, och då jag icke kan förstå, att lagen skulle kunna bli effektiv och att det skulle vara av någon betydelse för torpare och arrendatorer att få utsträckt jakträtt, men detta istället skulle utgöra ett alltför skarpt och onödigt ingrepp i äganderätten, ber jag, herr greve och talman, att få yrka avslag å utskottets hemställan.

Herr Klefbeck: Jag ber om ursäkt, att jag giver mig in på en fråga, som hör under jordbruksutskottet, men man kan ju icke gärna låta alla dessa yrkanden om avslag å utskottets hemställan gå förbi utan att det säges något från andra sidan, allra helst som åtskilliga av de talares yttranden, som yrkade avslag på utskottets hemställan, varit rätt mycket överdrivna. Jag kan väl förstå den ståndpunkt, som en del av de föregående talarna intagit, då de ju, så vitt jag vet, äro rätt stora jaktägare och det således ligger i deras intresse, att jakträtten icke på något sätt lider intrång.

Jag vill då börja med att instämma med herr Barthelson, då han sade, att ett mycket viktigt intresse bjuder oss, att fiske- och jaktvården på allra bästa sätt ombesörjes, att vi således böra akta oss för att få en lagstiftning, som skulle omintetgöra jaktvården, enär förefintligheten av vilt icke spelar så liten roll i vår allmänna hushållning. Men jag menar, att dessa synpunkter icke stå i strid med de önskemål, som framförts i motionerna och utskottets hemställan.

Jag vill då såsom grundval för motionerna påpeka, hurusom i dem framhålles, att det förekommit mycket starkt missnöje inom

*Om beredande
åt vissa arren-
datorer m. fl.
av utsträckt
rätt till jakt
och fiske för
husbehov.*

(Forts.)

*Om beredande
åt vissa arren-
datorer m. fl.
av utsträckt
rätt till jakt
och fiske för
husbehov.
(Forts.)*

vida kretsar av torpare, arrendatorer och övriga sådana besittare därför, att de icke få jaga det villebråd, som för dem och deras hushåll skulle vara av mycket stor betydelse. Det framhålles, hurusom en hel del bolag i sina arrendekontrakt bestämt förbjuda vederbörande att till och med på den av dem arrenderade marken utöva någon som helst jakt.

Gent emot detta framhålles nu, att omsorgen om jaktvården förbjuder att vidga möjligheterna för utövande av jakt. Men, såsom jag förut framhållit, behöver detta icke strida mot vartannat. Det egentliga skälet för motståndet torde väl vara, att jaktägarna vilja ostört bedriva jakten inom sina områden. Jakten är någonting, som hör till de kanske mest omtyckta nöjen och yttringar av friluftsliv, som förekomma på deras egendomar, så att man väl kan förstå, att de sätta stort värde på denna förmån. Men att, då det gäller en fattig familj, som kanske bor i skogen eller i en ödemark och som för övrigt har svårt att draga sig fram och många gånger har bekymmer för den dagliga nödtorften och ser villebrådet kanske utanför sina knutar — det då skall vara denne förbjudet att nedlägga villebrådet för att därigenom bereda familjen uppehälle, synes mig nästan vara en upprörande bestämmelse.

Nu säges det, att om de skulle få fri rätt att jaga, skulle detta alldeles ödelägga hela viltstammen, och det redan nedgående antalet vilt skulle bli än mer nedgående. Jag vill då påpeka, att utskottet talar om jakt för *husbehov*, och att det således icke är fråga om att idka jakt såsom yrke, utan endast till husbehov för att därigenom tillgodose sitt eget och sin familjs behov av föda vid kritiska tillfällen. För att dessutom förebygga, att det skulle kunna löpa ut i alldeles okontrollerad jaktutövning är det som utskottet föreslagit utredning om, huruvida ifrågasatta bestämmelser skulle kunna genomföras. Det är just den oförståndiga lagstiftning, som herr Barthelson talade om, som man vill undvika och förebygga därigenom, att man lämnar spörsmålet ifrån sig med begäran om utredning att på bästa möjliga sätt ordna det hela så, att vi i stället få en förnuftig lagstiftning, som å ena sidan tillgodoser de fattiga torparnas och arrendatorernas intressen, och å den andra förebygger, att icke hela jaktvården omintetgöres och förstöres.

Då jag, herr talman, anser de synpunkter, som ligga till grund för utskottets hemställan, billiga och jag skulle vilja säga allmänmänskliga, hoppas jag, att första kammaren bifaller utskottets hemställan.

Herr Andersson, Gunnar: Herr talman! Då jag begärt ordet i denna fråga och tänker yrka avslag å utskottets hemställan, är det icke därför, att jag icke till fullo unnar torparna i dessa avlägsna bygder sin fulla rätt att förskaffa sig en liten smula tillskott och omväxling i sin diet, utan det är som naturforskare, vilken under en lång följd av år haft mycket att syssla med vilt och fisk däruppe, som jag fått den alldeles bestämda övertygelsen, att

ett lössläppande av några tiotusen jaktgevär däruppe skulle för naturvänner betyda en förlust icke blott av matnyttigt vilt utan även för hela faunan och vara liktydigt med villebrådets fullständiga utrotande. Över hela världen, där man försökt att giva jakt-rätten fri för ett stort antal av befolkningen, har det visat sig, att så snart detta skett, går faunan sin undergång till sötes. Därför har man t. ex. i England, när man där tagit dessa saker om hand, infört en begränsad jakträtt, man har lämnat tillstånd att fälla ett visst mycket begränsat antal djur, och jag tror, att, om vi skola gå fram och öka jakträtten, böra vi samtidigt beakta, vad i den vägen gjorts. Jag tror vidare att, socialt sett, det vackra talet om fattiga torpare, som skulle få ett litet tillskott för sitt uppehälle, endast delvis är sant och riktigt. Förhållandet är, att vi överhuvud taget sökt att få folk tillbaka till jordbruket. Om jakträtten lämnas åt alla, kommer den allmänna i och för sig goda tendensen att gå omkring i skog och mark under en väsentlig del av den tid, som man kunde ägna åt jordbruksarbete i hemmet, att ytterligare stödjas. Jag tror, att om den tid, som skulle komma att användas för att leta efter ripor eller harar, i stället användes till arbete på torpet, så skulle man få mycket mera mat.

Herr greve och talman, jag yrkar avslag å utskottets hemställen.

Herr Pers: Det var herr Klefbeck, som, manad av sitt för de fattiga ömmande hjärta att yttra sig, uppkallade mig.

I denna fråga inbegripes även Dalarna, och jag vill säga, att man där icke mycket tvistar om varken jakt- eller fiskerätt, ty det vilda är så utdött, som det gärna kan bli. Vad Dalarna beträffar, är det just ingen som anser sig förhindrad att gå med bössan så mycket han önskar, och likaså anses fisket där vara var mans egendom. Men man har börjat vakna till insikt om, att, om någonting skall göras för att få bättre förhållanden till stånd, bör det icke gå i riktning att utvidga individens rätt att jaga och fiska utan i motsatt riktning, nämligen så att man inskränker denna rätt och får möjlighet till gemensamhetsfiske och gemensamma stora jaktområden. Det har börjat ingå i det allmänna medvetandet, så att stora jaktvårdsföreningar bildats, i trots av att lagstiftningen ännu icke hunnit så långt. Jag har härmed velat säga, att ett bifall till utskottets förslag skulle gå i en riktning, som icke kan godtagas av den allmänna uppfattningen i den landsända, som jag har äran representera.

Herr Ingeström: Då jag icke antecknat mig som reservant till utskottets hemställen, ber jag att med några ord få klargöra min ställning.

Denna fråga var föremål för utskottets behandling även vid föregående års riksdag, och utskottet beslöt då en hemställen, att riksdagen skulle skriva i ungefärlig överensstämmelse med vad ut-

*(Om beredande
åt vissa arrendatorer m. fl.
av utsträckt
rätt till jakt
och fiske för
husbehov.*

(Forts.)

Om beredande
åt vissa arren-
datorer m. fl.
av utsträckt
rätt till jakt
och fiske för
husbehov.

(Forts.)

skottet nu föreslagit. Denna skrivelse innebär endast begäran om en utredning, »huruvida och i vad mån utsträckt rätt till jakt och fiske för husbehov må, utan skada för en rationell jakt- och fiskevård, kunna beredas arrendatorer, torpare och deras vederlikar i Norrland och Dalarna». Utskottet säger således ifrån, att, om en sådan utsträckning skall ske, så skall den ske *utan skada för en rationell jakt- och fiskevård*. Äro nu förhållandena så oefterrättliga, som herr Barthelson framhållit, är det klart, att denna utredning kommer att påvisa, att jakt- och fiskevården för närvarande icke är rationell. Då är det ju alldeles givet, att vederbörande icke kunna ställa sig helt och hållet likgiltiga inför ett sådant faktum, och det kan tänkas, att denna utredning kommer att gå i en helt annan riktning och få ett helt och hållet motsatt resultat mot vad motionärerna avsett. Äro således förhållandena sådana, som herr Barthelson sagt dem vara, är en utredning absolut nödvändig. Jag har förut varit tveksam, om jag skulle gå med på utskottets hemställan, men efter herr Barthelsons anförande vill jag utan betänkande yrka bifall till densamma.

Nu säger herr Sederholm, att denna fråga kommer att tagas under omprövning, när det gäller att fatta ståndpunkt till den sociala arrendelagstiftning, som jordkommissionen har om hand. Ja, det är sant; men om riksdagen understryker detta, får ju kommissionen en säkrare ställning och kan få de sakkunniga biträden, som jordkommissionen i sådana frågor alldeles säkert är i behov av. Friherre Barnekow undrade, hur en lagstiftning i detta syfte skulle se ut. Det kan utskottet inte gärna uttala sig om. Utskottet har endast begärt en utredning, och vad den utredningen kommer att utmyнна i, vet ingen från början.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med därunder framkomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i nu föredragna punkt hemställt; och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hagfält* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som avslår vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 68;

Nej — 35.

*(Om beredande
åt vissa arren-
datorer m. fl.
av utsträckt
rätt till jakt
och fiske för
husbehov.)*

(Forts.)

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, angående skrivelse till Konungen i fråga om avskaffande av de kungliga svenska riddarordnarna m. m.

*(Om avskaf-
fande av or-
densväsendet
m. m.)*

I en inom första kammaren väckt och till kammarens första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 4, hade herr *Ekman, Carl Gustaf* och herr *Rosén* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga i överbäggande, huruvida icke de kungliga svenska riddarordnarna och med dem i samband stående medaljer borde avskaffas.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på angivna grunder hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr *Ekman, Carl Gustaf*: Herr greve och talman, mina herrar! För några dagar sedan, innan det utskottsberäkande, som nu föredragits, blivit avfattat, befann jag mig i en krets av riksdagsmän, där man resonerade om åtskilliga förhållanden och bland annat om denna motion. Någon av de närvarande sade då, att motionen hade i år utsikter att bliva av utskottet tillstyrkt och av kammaren bifallen. Då invände emellertid en annan av de närvarande att så komme säkerligen icke att ske; och han tillade också det, att »jag tror mig kunna förutsäga, vad utskottet kommer att säga». De övriga närvarande voro nyfikna, och då sade han: »Jag vill förutspå, att utskottet kommer att, för det första, förklara, att det här gäller en ytterst obetydlig sak; för det andra, hänvisa till herr Staaffs yttrande år 1913; och för det tredje att hemställa, att motionen icke skall till någon riksdagens åtgärd föranleda.» När jag fick utskottsutlåtandet i min hand — jag måste säga, att det icke var på grundval av någon överläggning i utskottet, som yttrandet i fråga fälldes — så befanns det, att denna förutsägelse till punkt och pricka slagit in.

Hur kunde nu en sådan förutsägelse göras? Ja, det är icke så märkvärdigt för den, som studerat vad som tidigare försiggått i denna fråga och som också har förtrogenhet med vad som utgjort utskottets källskrifter. Den metoden har nämligen i den här frågan ständigt blivit använd, att de, som icke önskat någon förändring, i sina uttalanden och utlåtanden ständigt hava betecknat den såsom

Om avskaf-
fande av or-
densväsendet
m. m.

(Forts.)

mycket betydelselös. Men det inträffade något vid 1912 års riksdag, som belyser, att påståendet ifråga icke täcker vederbörandes egen uppfattning. Vid 1911 års riksdag hade det utskott i andra kammaren, som behandlat en liknande motion, avstyrkt motionen. Utskottsmajoritetens män förklarade då gentemot en reservant, att frågan var så obetydlig, att de förvånade sig både över att någon ville motionera i saker och att reservanten ville reservera sig i frågan. Påföljande år, efter valet 1911, hade stämningen och uppfattningen i kammaren slagit om. Det utskott, som behandlade en i frågan väckt motion tillstyrkte nu densamma. Då befanns det emellertid, att de, som föregående år betecknat saken såsom alltför obetydlig att reservera sig för, reserverade sig själva och uppträdde i långa och många anföranden och betonade det ur internationell och även nationell synpunkt såsom synnerligen riskabelt och olyckligt, om ett beslut i överensstämmelse med motionen skulle komma att fattas. Sålunda, på samma håll där man, så länge man trodde att man genom att slippa tala om saken kunde stanna på status quo, fann det hela synnerligen obetydligt, där förekom nu, då det verkligen gällde allvar, att man ansåg saken värd att kosta på rätt mycket arbete. Och det kanhända, att första kammarens första tillfälliga utskottsmajoritet kommer att få göra samma erfarenhet och kanske kommer att uppträda på samma sätt. Det var sålunda icke så märkvärdigt, att man skulle kunna förutsäga, att utskottsmajoriteten skulle beteckna motionen såsom obetydlig eller, som utskottet säger, att man icke vill tillmäta frågan någon framskjuten plats.

Det är icke heller så underligt, att man i det här fallet frambesvurit herr Staaffs skugga, då den i detta fall kunde med fördel begagnas. Det är bara synd, att man på det håll där man nu åberopar vad hr Staaff anfört sällan går i de fotspåren, då det gäller att eljes bilda sig en uppfattning om vad som bör ske eller icke.

Är då frågan verkligen så obetydlig? För min del måste jag svara: Alldeles icke! Jag erinrar mig i detta sammanhang en diskussion, som jag en gång hörde över det för övrigt tämligen ofta behandlade ämnet: skolan och hemmet. I denna diskussion yttrade en framstående pedagog, att »metoden att straffa och belöna utgjorde en tillförlitlig avspegling av hemmens olika beskaffenhet och värde». Han uttalade den meningen, att den, »som tror sig grundläggja vilja till pliktuppfyllelse genom att locka därtill med sockerbitar, den tager grundligt fel». Och »om man i ett hem förmenar, att man skall utmärka de välsinnade barnen genom fjäder i hatten, föredrager därmed den familjen tydligen också», yttrade han, »påfågelsjärnan som utbildningsresultat». Jag tror, att vad som kan sägas om hemmet, i viss omfattning även kan överföras på det större hemmet, på samhället, på folket.

Omedelbart efter sedan jag väckt denna motion, fick jag ett brev i saken ifrån en känd medborgare. Han berättade i detta brev om sitt första »riddareminne». Han meddelade mig, huru han som ung på grund av saga och historia alltid uppställt för sig som ideal-

Om avskaffande av ordensväsendet m. m.
(Forts.)

bild riddarne. Nu inträffade det emellertid, att hans och mångas uppmärksamhet blev fästad vid att en man, som avlidit, utgjort den ortens ende kände nutida riddare, och han skriver därom: »Det var en man, på vars ord ingen kunde lita, en man, vars brist på mod var en visa i trakten, en man, vars inflytande grundats på arv och genom giftermål förvärvad förmögenhet, som utnyttjats till allmän grämelse.» När det blev bekant för befolkningen i den orten, att han bar ett riddartecken, greps den, skriver min meddelare av en djup och stark misstro emot den företeelse, som det här är fråga om, mot nutidens riddareväsen. Och det medförde», tillägger han, »också grumlad respekt för dem, som bära ansvaret för dylika riddares dubbande.» Jag tror, att det ligger åtskilligt av sanning i detta. Jag påminner mig också en personlig iakttagelse vid det första tillfälle, då jag var med i en större krets, där högtidsdräkt förpliktade till bärande av ordnar. Bland dem, som voro närvarande och som jag särskilt observerade, var en känd vetenskapsman å ena sidan och en hög hovfunktionär å andra. Om det nu varit så, att utmärkelsetecknen utgjort ett kriterium på de olika medborgarnes värde i det här fallet, som det ju rimligen borde vara, då skulle denna vetenskapsmans medborgerliga värde i förhållande till den andres stått lågt. Nu ifrågasatte ingen på allvar en dylik jämförelse. Det var uppenbart här fråga om en missvisande beteckning mellan de i detta avseende med varandra jämförda. Jag tror sålunda, att man kan säga, att så betydelselös, som man på åtskilliga håll vill göra den här saken, är den väl icke, och jag tror, att motionärerna hava rätt, då de i detta fall säga, att det icke kan råda någon tvekan rörande ordensväsendets oförenlighet med en folklig självstyrelses ledande grundsatser.

Nu har emellertid utskottet, som sagt, hänvisat till att Karl Staaff år 1913 i ett interpellationssvar dock försvarade ordensväsendet och i varje fall förklarade sig icke vara beredd att för sin del fordra dess omedelbara avskaffande. Utskottet har ifrån detta interpellationssvar upptagit en hänvisning till ordensväsendets internationella betydelse och till svårigheten för ett litet folk att här gå i bräsch för förändrade förhållanden. Jag har emellertid med ett visst intresse studerat den utförliga redogörelse rörande den internationella betydelsen av ordnarne som herr Staaff vid samma tillfälle lämnade och som ju skulle ådagalägga vilken betydelse ur internationell synpunkt möjligheten att lämna ordensutmärkelser kunde innebära. Jag skall också be att få föredraga några exempel ur den redogörelsen.

Han säger: »Begyinner jag då med den 2 januari, finner jag, att av då verkställda ordensutnämningar några utgjorde tacksamhetsbevis för ceremoniella tjänster. Så hade vår envoyé i Berlin officiellt bevistat en begravning vid ett av de tyska hoven och vid detta tillfälle uppvaktats av en tysk officer, som därför erhöi den orden. Representationen vid kejsarens av Japan begravning föranledde ett par ordensutmärkelser. En liknande anledning i Belgien föranledde även en utnämning.» Och i slutet av uppräknningen lyda de sista

Om avskaf-
fande av or-
densväsendet
m. m.

(Forts.)

raderna: »Den vänlighet, varmed skeppsgosseavdelningen mottogs vid sitt besök i Riga, föranledde en ordensutmärkelse till en rysk officer och utdelning av medaljer till fem ryska maskinister. En svensk marinofficers studier å olika ställen i Tyskland föranledde ordensutmärkelser till några tyska marinofficerare, visad gästfrihet vid Oscar II:s besök i Stettin ordensutmärkelser till denna stads överborgmästare och borgmästare.»

Jag måste fråga mig, huruvida det verkligen ägde någon betydelse för landet, att i dessa fall ordensutmärkelser gavs, och om de tjänster, som i dessa fall lämnats, verkligen voro av den art, att de motiverade en belöning av denna art. Det var väl ändå så, att vederbörande personer, efter att hava erhållit denna utmärkelse, inför sitt lands medborgare reste anspråk på att man skulle anse dem vara av det främmande landet ansedda såsom synnerligen förtjänstfulla personer, som gjort det betydelsefulla tjänster. Tjänsterna begränsa sig ju till att i ett fall en del främmande officerare hade gjort sällskap någon dag med en av våra officerare, i ett annat fall, att man varit vänlig mot en skeppsgosseavdelning, och i ett tredje fall att, vid besök av ett främmande lands suverän, *en stad* visat viss gästfrihet, och därför fick stadens *borgmästare* en ordensutnämning. Jag måste säga, att man väl knappast kan anse, de gjorda tjänsterna stå i riktigt förhållande till den betydelse man brukar lägga i, att man bär en ordensbeteckning, vilken ju, åtminstone enligt statuterna, skall innebära bevis om vida mera betydelsefulla och berömliga gärningar än de, som i dessa respektive fall belönats. Jag tror därför, att herr Staaff hade mera rätt, när han i samma yttrande, bland nackdelar, som voro förbundna med ordensväsendet, samtidigt framhöll: »Man kan vidare vara ense därom, att, där ordensväsendet bidrager att framkalla eller utveckla vissa personliga egenskaper hos bärare av eller strävare efter ordnar, dessa egenskaper närmast torde vara fåfänga och benägenhet för flärd. Däremot», säger han, »skulle det säkerligen vara en stor överdrift att påstå, att ordnar hava någon ovillkorlig verkan till det dåliga på dem, som erhålla sådana. Erfarenheten visar fastmera, att även medborgare, som mottagit ordnar, kunna bevara både demokratiskt sinnelag och verkliga karaktärsegenskaper.» Javisst, det tror jag också är fallet; men icke utgör väl det något bevis på ordensväsendets behövlighet. Och ej heller är det dess förtjänst, att det finns människor, som ej låtit sig till det sämre påverkas av den omständigheten, att de mottagit ordnar.

Jag kan emellertid i det här fallet bidra med ett annat yttrande av samme man, som här fått tjänstgöra såsom ledstjärna för utskottets majoritet. Några dagar efter sedan den interpellationsdebatt hölls varifrån dessa citat hämtats, gjorde hr Staaff i en enskild diskussion om denna sak vissa kompletterande uttalanden. Därvid erhöll jag den uppfattningen, som jag anhåller att i detta sammanhang få utsäga, nämligen att herr Staaff genom sin ställning till ordensväsendet säkerligen gjordet ett betydande offer av sina personliga känslor och önskiner för att icke försvåra genom-

*Om avskaf-
jande av or-
densväsendet
m. m.
(Forts.)*

förändret av sina uppgifter i det hela. Jag har anledning att draga denna slutsats av ett yttrande, som han fällde i sammanhang med den av mig omnämnda senare diskussionen. Han sade nämligen i detta sammanhang: »Har man som jag på nära håll erfarit, vilken oerhörd roll den personliga fåfängan spelar i en mängd kretsar icke minst ibland ämbets- och riksdagsmän, då avhänder man sig icke utan vidare möjligheten att kunna vända denna egenskap andra och bättre syften till godo.» »Å andra sidan är det klart», tillade han vid samma tillfälle, »att en genomförd folkmakt utan tvekan kan avstå från att i en dylik fråga kompromissa, som vi få göra.» Det förefaller mig som om, med den sammansättning första tillfälliga utskottet haft, den senare synpunkten bort vara för utskottsmajoriteten avgörande. Detta borde, förefaller det mig, varit så mycket naturligare, som ju andra kammaren efter interpellationssvaret år 1913 dock vid upprepade tillfällen, ibland enhälligt och ibland med mycket stor majoritet, ställt sig på motionens sida. Men utskottsmajoriteten i första tillfälliga utskottet förklarar, att den tycker att ingen ändring i läget har inträffat sedan andra kammaren avtog liknande motioner. Den räknar med ett Tyskland, som kommer att betrakta ordensväsendet som hittills, ett Ryssland, som kommer att behandla ordensväsendet som hittills, ett Österrike-Ungern, som kommer att betrakta det som hittills, och den pekar på vådan för ett litet land som vårt att i en sådan fråga gå i spetsen. Jag vågar hemställa, huruvida verkligen denna utskottets argumentering kan anses vara bärig och återspegla de verkliga förhållandena? Jag tror tvärtom att sedan år 1913 åtskilligt icke blott inom representationen här i landet, utan även ifråga om förhållandena i världen inträffat, som bort göra dem, som icke äro oemottagliga för framstegssträvanden, sinnade att nu gå från ord till handling. Men denna utskottets hållning föranleder mig att försöka mig på en liten, jag vill gärna erkänna, något näsvis polemik emot de olika grupper, som bildat majoritet i utskottet.

Beträffande herrar Borell och Jespersen vill jag då säga, att jag finner deras nejsvar mycket naturligt. Det är tråkigt att börja »avrusta» på olika områden och det måste naturligtvis även vara tråkigt med en slik utsikt i detta sammanhang för vederbörande utskottsledamöter. Beträffande mina politiska meningsfränder i utskottet, utgår jag ifrån att det, som motiverat deras ståndpunkt, har varit hänvisningen till herr Staaffs uttalanden år 1913, och att de sålunda stannat i vördnadsfull pietet inför de anvisningar, som från hans sida då gjordes. Jag vill emellertid säga att, om jag också för min del högt värdesätter detta, det likväl förefaller mig, som om icke alltför stor betydelse får tillerkännas deras anslutning till tron på att ordensväsendet har mycket stor internationell betydelse. Jag tror inte, att de varit i tillfälle att i det avseendet bilda sig en så djupt grundad mening.

Beträffande högernationalisterna i utskottet hava de indirekt lämnat avslagsståndpunkten sitt understöd, i det att de vid det tillfälle,

Om avskaf-
fande av or-
densväsendet
m. m.
(Forts.)

då denna sak skulle behandlas, icke varit närvarande. Det kan nog vara mycket lämpligt ibland att hålla sig borta och icke leka med frestelserna. Jag har anledning antaga, att dessa medlemmar av utskottet mycket väl känna ordet, att »en överdådig människa går på ändalykten illa». Men nog tycker jag, att det här passat med en liten livsytring från dem. Jag erkänner, att det icke är något för liv och död avgörande det gällde, men nog skulle det väl ha gjort sig med en opinionsytring, ett betydelsefullt ord jämväl från representanterna från det håll, där man just i dessa dagar med sådan skärpa och styrka betonar, att »kampen i samhället icke skall sluta, förrän klassamhället helt och fullt är fallet».

Den mest intressanta foreteelsen i utskottet är emellertid ombudet för vad herr Wohlin så ofta betecknat såsom »den nya bonde-demokratien». Här har ju den försumpade andra kammaren gång på gång i stort sett enhällig lämnat sina röster för ordnarnas försvinnande. Då väntade jag givetvis ett kraftord ifrån denna unga, nya bonde-demokratis representant i utskottet. Här ställdes han kanske för första gången i riksdagen inför uppgiften att taga ställning till något annat än den jämförelsevis enkla: att proklamera anspråk för egen vinning. Men då befanns det, att den representanten anslutit sig till herr Jespersons rote och röstat i överensstämmelse med denna.

Det må emellertid vara tillåtet att hoppas, att kammaren såsom sådan skall stanna vid ett annat resultat än det, vartill första tillfälliga utskottet kommit, att kammaren sålunda skall finna det skäligt att opinera för att denna, jag vågar säga, sjukliga utväxt å samhällslivet nu bortopereras; och därför, herr greve och talman, ber jag få hemställa om bifall till den av mig och herr Rosén väckta motionen.

Herr vice talmannen: Herr greve och talman, mina herrar! Jag hoppas, att ingen misstänker mig för att hava någon större veneration för ordnar och medaljer, men jag anser dock, att, just med hänsyn till den möjligen objektiva ställning, som jag kunde intaga till frågan, jag borde säga några ord, ty erfarenheterna hava lärt mig, att det beslut, som utskottet här kommit till, enligt min uppfattning är det riktiga.

Det kan icke nekas, att, som förhållandena ligga, ordensväsendet eller ordnarna och medaljerna hava en viss betydelse. Detta är nog icke så förfärligt betydelselöst, som man tror, när erfarenheten har visat, till vad nytta de i många fall kunna lända. Jag har många gånger varit i tillfälle att, i min egenskap av ordförande i drätsel-nämndens första avdelning och såsom ledamot i kommunalförvaltningen, tillgodose en del av de tjänstemän, som sortera under mig, på så sätt att jag föreslagit dem till erhållande av ordensutmärkelse. Jag har fått den uppfattningen, att det för dem har varit av en viss betydelse att få sådana utmärkelser. De hava ansett, att med det arbete de nedlagt och med hänsyn till den allmänna uppfattning, som gör sig gällande, det skulle hava varit en prickning för dem att vara utan.

Jag behöver icke heller fästa uppmärksamheten på att i en mängd fall detta har varit ett medel för att få vissa saker tillgodosedda, som krävt vissa utlägg och som man kanske icke lyckats få tillgodosedda på samma sätt som nu skett genom ordensväsendet. Det kan icke nekas till, att detta tjänar ett gott syfte. Men just med hänsyn till de internationella förhållandena anser jag det vara omöjligt, då intet land mig vederligen avskaffat ordensväsendet, att vi i vårt lilla land skulle ställa oss på den ståndpunkten, att vi skulle taga initiativ till ordensväsendets avskaffande. Jag tror, att vi skulle komma i ett ganska ogynnsamt läge i det fallet, och jag tror också, att det var den synpunkten, som var ledande för Karl Staaff, då han ansåg sig icke kunna gå med på ordensväsendets avskaffande. Vad beträffar, att han, såsom den siste ärade talaren sade, behövde så att säga kompromissa med sig själv och offra sina personliga känslor, då han själv tog emot en orden, så vet ju var och en, som känner till förhållandena här i Sverige, att en sådan kompromiss är komplett onödigt, ty det är ingen, som är tvungen i detta land att mottaga en orden, och han står lika rak, vare sig han bär en orden eller icke. Ifrån den synpunkten sett behöver man således numera icke hysa någon betänklighet.

Om avskaffande av ordensväsendet m. m.
(Forts.)

Jag vet icke, vad som föranledde Karl Staaff att taga emot en orden. Jag hörde ett skämtsamt ord från honom just den tiden, då han blivit statsminister och i början lyckades med det ena efter det andra; frågan kom då fram, om han ville hava en orden eller icke. Då sade han: »Nu börja svårigheterna!», men han böjde sig för saken i alla fall, och det gjorde ju hans ställning åtminstone i partivännernas ögon, fullständigt oförändrad. Var och en visste ju, att en orden icke kunde influera på en man sådan som Karl Staaff. Det var icke den synpunkten han anlade på saken, utan det var dess nytta i allmänhet, som han framhöll.

Nu få de ärade ledamöterna i kammaren tänka sig in i, att det icke endast gäller ordnar utan även medaljer, förtjänsttecken, som till betydande omfattning i det hela taget utdelas ofantligt mycket mera än vad ordnar utdelas. Jag hörde nyss ett fall här från auktorativt håll. Man berättade för mig, huru vid ett tillfälle en medalj utdelats. Det gällde en lots på västkusten, som var känd för en alldeles hänsynslös plikttrohet. Denna hade vid ett tillfälle varit ute fem gånger i fullkomlig storm för att rädda ett skepp, som i alla fall blev vrak. Hemställen gjordes därefter ifrån hans kamrater, att han skulle få ett erkännande därför från regeringen, att han skulle få medaljen för berömliga gärningar. Då man i allmänhet ser på den saken på så sätt och då det verkligen gäller något för en man i en sådan ställning, som denne befann sig i, att få en sådan utmärkelse, som här är fråga om, kan man väl i alla fall säga, att man gör en användning av den, som kan anses hava en viss betydelse och vara till en viss nytta.

Ja, den siste ärade talaren antydde även de ändrade förhållandena, som skulle hava inträtt sedan år 1913. Men om man ser på vad som inträffat sedan dess, kan jag icke se, att det gått i den rikt-

Om avskaf-
fande av or-
densväsendet
m. m.
(Forts.)

ningen, att man sökt avskaffa ordensväsendet, utan fallet har varit, att i demokratier såsom Finland och Amerika med hänsyn till kriget införts både ordnar och medaljer, som förut icke funnits. Jag hade själv för några dagar sedan tillfälle att se, i vilken utsträckt mån och såsom erkänsla för visat personligt intresse den finska vita rosen blivit utdelad; så att någon reaktion i den vägen har jag icke märkt något spår utav.

Under sådana förhållanden och då jag för min del icke tror, att borttagandet av ordensväsendet skulle göra mänskligheten, eller svenskar, som det här är fråga om, mindre fåfänga och mera moraliska, kan jag icke se, att det finns anledning att nu bifalla den motion, som här blivit väckt, utan ber jag att få gå på den linjen, som yrkar avslag på motionen och bifall till utskottets hemställan.

Herr Borell: Herr greve och talman, mina herrar! När herr Ekman talade för sin motion så kom han, såvitt jag kunde fatta, ej med något nytt utöver vad som sagts många gånger förut, när denna fråga debatterats; det är ju också naturligt, det är ej lätt att avvinnna den här frågan några nya synpunkter. Det är därför tämligen klart, att jag också, när jag nu skall yttra mig, endast kan upprepa vad som har sagts många gånger förut från deras sida, som ej äro beredda att vara med om ett beslut om ordnarnas avskaffande.

Herr Ekman sade, att utskottet så att säga urskuldade sig med, att detta vore en så obetydlig fråga. Utskottet har ju ej sagt direkt de orden; utskottet har sagt, att frågan ej har »någon framskjuten plats», och jag förmodar det icke heller är herr Ekmans mening, att så är förhållandet. Den hör ju ej till de allra viktigaste demokratiska kraven, förmodar jag. Nu har motionärerna och de, som intagit deras ståndpunkt, ingenting alls att skriva på ordnarnas kreditsida, men de ha en hel massa saker att sätta upp på debetsidan. Det förefaller mig dock, som om de skäl, som nu av herr Ekman och tidigare ha anförts mot ordnarna, i själva verket äro rätt så svaga och i mångt och mycket vila på teoretisk konstruktion utan att ha något reellt stöd i verkligheten. Vill man se på realiteterna, så måste man väl ändå medgiva, att ordnarna ha spelat och fortfarande spela en viss roll för det allmänna. Det är väl obestridigt, att tack vare ordensväsendet har det gjorts åtskilliga insatser för det allmänna. Det är väl ingen, som ej känner till, hurusom åtskilliga värdefulla insatser både av arbetskraft och materiella värden ha kommit till det allmännas förfogande tack vare ordnarna, insatser, som man eljest aldrig någonsin skulle ha kunnat få gjorda, och som man kunnat använda för barmhärtighetsverk eller andra allmännyttiga verksamhetsgrenar.

Det har redan förut betonats, att särskilt i den internationella samfärdseln är ordensväsendet av en icke oväsentlig betydelse. Herr Ekman har visserligen tagit fram en del exempel, där ordnarna mera utgjort en artighetsbetygelse, men det finnes så många andra fall, där ordnarna spelat i den internationella samfärdseln en helt annan

roll. När herr Ekman anförde en auktoritet i det fallet, skall jag också be att få anföras en person, som i vad angår vår handel och industri kan anses vara en auktoritet, nämligen herr Nylander. Han yttrade i en debatt förra året i andra kammarerna, att det för vårt land är omöjligt att upprätthålla avlönade konsulat- och diplomattjänster överallt i utlandet, samt att vi i likhet med andra länder måste slå in på den bogen att engagera honorarkonsuler på en mängd platser. Dessa äro i allmänhet, säger han, personer i mera framskjuten ställning och kunna därigenom givetvis bli vårt land till nytta. Det är ett sådant fall, där vi säkerligen haft rätt stor nytta av ordnarna, där landet förvärvat sig biträde och intresse för sina angelägenheter, som ej kunnat betalas med penningar och som ej hade tillförts landet, om ordensväsendet ej funnits, åtminstone i många fall.

*Om avskaf-
fande av or-
densväsendet
m. m.
(Forts.)*

Nu säger man emellertid, att det här är ett otillbörligt ockrande på den mänskliga fåfängen. Ja, jag tror, att det talet är i hög grad överdrivet. Visserligen kan man väl finna i sammanhang med ordensväsendet vissa utslag av en mänsklig fåfänga, som dock kanske mer är att skratta åt än gråta åt. Att den fåfängen i regel utövar något fördärvligt inflytande på mänskligheten, tror jag ej för min del. För övrigt kan jag ej inse, att det som regel ligger något moraliskt förkastligt däri, varken i att giva eller i att mottaga en erkänsla för ett utfört arbete i det allmännas tjänst. Jag tror tvärtom, att det vid många tillfällen på ett välgörande sätt höjer allmänandan. Jag läste häromdagen en artikel i en av våra dagliga tidningar, där det framhölls, att såsom tidsandan nu utvecklats sig får man nog ej hoppas, att staten eller det allmänna för framtiden skall kunna, åtminstone ej i så hög grad som förr, få insatser av frivilligt arbete, d. v. s. arbete, insatt av kärlek till uppgiften. Tiden är krass och materialistisk. Man får ej vänta, att staten får mer arbete utfört än som uppväges av en direkt konstant erkänsla. Är det så — och jag fruktar, att det är så — så tror jag, att om det hittills har haft ett visst värde att äga, så att säga ett belöningsmedel av mera ideell art än penningen, så kan det för framtiden kanske vara av ännu större värde. Jag vill ej upptaga en strid om, huruvida ordensväsendet står i strid med den demokratiska ideen; men jag tror, med upprepande av vad jag nyss sagt, att det demokratiska genombrottet ej har minskat värdet av detta ideella belöningsmedel, utan snarare tvärtom. För övrigt, anser man nu, att alla offentliga belöningar äro av ondo, så skall man ej nöja sig med att taga bort ordnarna, utan man skall taga bort pris vid tävlingar i fysisk idrott, premier i skolorna, taga bort utmärkelser för långvarig och trogen tjänst för tjänstefolk, över huvud alla slags offentliga utmärkelser. Ty det kunna herrarna vara förvissade om, att nog kunna dessa slags belöningar föda egenrättfärdighet, fåfänga och ögontjänande precis lika bra som ordnarna. För min del har jag den uppfattningen, att ordensväsendet ännu kan tillföra det allmänna åtskilliga fördelar, och jag kan ej inse, att de skäl, som äro anförda mot dem, väga så tungt, att de upp-

Om avskaf-
fande av or-
densväsendet
m. m.
(Forts.)

väga dessa fördelar; och vid sådant förhållande ber jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Rosén: Herr talman! Utskottet har i sin kortfattade motivering framhållit, att ordensväsendet i stort sett i stor utsträckning utgör belöningsmedel för av utländska medborgare visade tjänster. Det förefaller, som om man skulle kunna översätta detta på det viset, att det är fråga om i första hand en finare drickspenning. — Herr vice talmannen påpekade, att Stockholms stads tjänstemän anse det som en prickning, om de icke bli tillgodosedda beträffande ordnar. Jag föreställer mig, att de ej ha anspråk på att bli tillgodosedda förrän de uppnått en viss ålder, liksom officerarne, så att det i detta fall är fråga om att utdela ett slags åldersbevis. Några andra skäl för ordensväsendet torde väl knappast kunna framföras. — Då utskottet så starkt understrukt ordensväsendets internationella betydelse så skall jag tillåta mig att lämna herrarna en liten redogörelse för, hur ordnarna hittills ha utdelats.

Enligt 1748 års statuter — och de äro ännu i stort sett gällande — är *Serafimerorden* avsedd till belöning för dem, vilka genom sina tjänster till konung och fädernesland gjort sig högst förtjänta och således blivit värdiga att bekläda rikets högsta ämbeten. Serafimeriddarnes antal är för närvarande 103. 12 av dessa äro medlemmar av kungl. huset, 15 äro andra svenska medborgare, och 76 äro utlänningar. Den yngste Serafimeriddaren är något över 2 år gammal. Den unge mannen har sålunda vid mycket tidiga år haft tillfälle att visa, att han blivit värdig att bekläda rikets högsta ämbeten. Bland utlänningarne märkas en kejsare, 8 kungar, en förutvarande kejsare, 5 förutvarande kungar, 2 förutvarande kronprinsar och 25 förutvarande storhertigar och hertigar.

Svärdorden utdelas uteslutande för militära förtjänster. Om denna orden heter det i samma ordensstadga, att den »från urminnes tider varit theras hederstekn, som för Fäderneslandet med ära blottat sine svärd». Det är ju 110 år sedan Sverige varit i krig, men det är i alla fall många, som tilldelats dessa »hederstecken». Vi ha 18 svenska och 100 utländska generaler och amiraler, som utnämnts till kommandörer med stora korset av kungl. svärdorden. De flesta hederstecknen ha hittat vägen till Tyskland, som fått 28. Därefter kommer Ryssland med 26, Frankrike 11, Österrike-Ungern, Norge och Danmark vardera 5, England 4, Italien och Turkiet 3, Belgien och Bulgarien vardera 2, Finland, Spanien, Rumänien, Japan, Persien och Argentina vardera 1. — Av kommandörer av svärdordens första klass ha vi 87 inhemska och 195 utländska, därav 54 tyskar. — Av kommandörer av svärdordens andra klass äro 44 svenskar, omkring 500 utlänningar. — Av riddare av svärdordens första klass finnes omkring 1,550 svenska och 850 utlänningar. — Så kommer det någonting, som kallas riddare av svärdordens andra klass, men den har utdelats endast till utlänningar — omkring 300, mest löjtnanter. För svärdorden summa 1,700 svenskar och bortåt 2,000 utlänningar.

De svenska officerarne ha fått sina ordnar för att de uppnått ett visst antal levnads- eller tjänsteår och de utländska, såsom också herr Ekman antyde, därför, att de ha paraderat eller uppvaktat vid något kungligt besök. I intet fall torde denna orden ha utdelats därför, att vederbörande för fäderneslandet — d. v. s. Sverige — »med ära blottat sine swärd».

*Om avskaf-
fande av or-
densväsendet
m. m.
(Forts.)*

Så ha vi *Nordstjärneorden*. Den skall utdelas »till vedermäle av medborgerliga och ämbetsmannaförtjänster, för vetenskaper, vittra, lärda och nyttiga arbeten samt för nya och gagneliga inrättningar». Utom herrar serafimerriddare ha vi 112 svenska kommandörer av stora korset av denna orden, 11 biskopar i andliga ståndet — man kan väl fråga sig: vad har den tolfte gjort, eftersom han ej kommit med? — och 280 utlänningar. Bland utlänningarne märkas ministrar, ceremonimästare, kammarherrar, stallmästare och en österrikisk-ungersk f. d. översteköksmästare. — Kommandörer av första klass äro 106 svenskar, 1 svensk och 1 katolsk biskop tillhöra andliga ståndet. Och vidare ha vi 207 utländska kommandörer.

Av andra klass finnas 151 svenskar, 3 tillhöra andliga ståndet och 245 äro utlänningar, bland dem ett stort antal hovmän. — Riddare av samma orden äro omkring 1,300 svenskar, och dessutom 157 ledamöter av andliga ståndet samt 750 utlänningar.

Vasaorden utdelas till vedermäle av förtjänst om jordbruk, bergshantering, konst, handel och industri, för nyttiga skrifter i dessa ämnen samt för väl förrättade allmänna värv och uppdrag. Jag ber herrarna observera detta sista! Främst bland de utländska innehavarna av denna utmärkelse står som kommandör med stora korset med kedja Hans Maj:t förutvarande kejsaren av Tyskland, och närmast honom två prinsar av Siam, dock utan kedja. Antalet svenska bärare av detta stora kors är 15, antalet utlänningar 39. — Kommandörer av första klass av samma orden: 110 svenskar, 120 utlänningar. — Av samma ordens andra klass 285 svenskar, 3 i andliga ståndet, 675 utlänningar. — Riddare av första klass äro 4,400 svenskar, 200 i andliga ståndet, och 1,700 utlänningar. Dessa siffror äro approximativa. — Riddare av andra klass är ingen svensk men omkring 475 utlänningar, mest stinsar, polistjänstemän, tyska kapellmästare samt ryska sånganförare och balletmästare. — Enligt 1772 års statuter var beträffande Vasaorden antalet begränsat till 6 stora kors, 8 kommandörer och 50 riddare. Nu finnes det ingen gräns längre: antalet vasakommandörer och riddare uppgår till 7,600; vilket bevisar, att jordbruket gått framåt med stormsteg.

Karl XIII:s orden är ju egentligen avsedd för höga frimurare. Bärare av denna orden äro 12 kungl. personer, den yngste något över 2 år, 25 andra svenskar, 3 i andliga ståndet och 3 utlänningar.

Summan av det hela är, att omkring 8,650 svenskar bära svenska ordnar, och omkring 6,600 utlänningar ha fått svenska ordnar. Det tyder på, att vi ha fått mycken hjälp av utlänningar, utom av amerikaner, som ha varit mycket ohjälpsamma, om man får döma

*Om avskaf-
fande av or-
densväsendet
m. m.
(Forts.)*

av det sätt, varpå ordnarna utdelats, ty dit har knappast gått en enda liten trissa.

Mer än en procent av alla svenska män över 45 år äro deko-
rerade.

Sekreta utskottet, som på sin tid tillstyrkte det av den prakt-
lystne greve Tessin ursprungligen uppgjorda förslaget om ordens-
väsendets införande uttalade, att ordnarna måste bortgivas »efter
de strängaste reglor och en nogräknad tillämpning uppå personer,
ty i annor händelse bleve denna författning mera skadlig än gagn-
lig. mera föraktad än hederlig och uppbygglig». Men detta skrevs,
innan Vasaorden kom till och långt innan den fick utdelas utan
begränsning.

Herr Trygger uttalade i remissdebatten, att »samhället i viss
mån hade utlämnats till deras experimenterande, som otvivelaktigt
sakna såväl den bildning som de kunskaper och den erfarenhet, som
äro en nödvändig förutsättning för att kunna med gott resultat be-
stämman besluten i samhällets så viktiga och samtidigt så inveck-
lade angelägenheter». Om man får utgå från, att ett nådevedermäle
utgör borgen för bildning, kunskaper och erfarenhet, så är det nog
så, som herr Trygger sagt. Ty innan första kammaren började gå
mot sitt förfall voro dess medlemmar rikt ordensprydda. År 1910
sutto här i denna sal 4 serafimerriddare, 65 kommandörer, 69 rid-
dare och endast 12, som saknade all grannlåt. Några av dessa, som
ännu finnas kvar i kammaren, äro numera uppsnyggade. År 1920
finnas här en serafimerriddare, 21 kommandörer, 33 riddare och ej
mindre än 95, som sakna dekoration. Bland nordstjärneriddarna
finnas dock 3 socialdemokrater, vilket tyder på, att det finnes ut-
vecklingsmöjligheter.

En reservant har anmält sig mot första tillfälliga utskottets
utlåtande. Samma antal hade anmält sig år 1912 i en liknande
fråga. Då samlade emellertid motionen 45 röster. Det skall bli av
ett visst intresse att se, hur många röster den samlar i dag. Jag
tror emellertid, att herr Trygger kan vara ganska lugn. Åtminstone
visar det föreliggande utskottsutlåtandet, att det demokratiska ge-
nombrottet icke medfört några farliga följder. Jag ber, herr talman,
att få yrka bifall till motionen och avslag å utskottets hemställan.

Herr Ekman, Karl Johan: Herr greve och talman, mina
herrar! Jag har visserligen ej varit i tillfälle att föreslå någon person
till erhållande av en orden, men jag har varit i tillfälle att skaffa
en person en liknande utmärkelse, nämligen sällskapet »Pro patria»
medalj för långvarig och trogen tjänst. Det är ju ungefär samma
sak, och jag har räknat det till något av det bästa jag har gjort; den,
som såg den gamla trotjänarinnans glädje, när utmärkelsetecknet
överlämnades till henne, han skall giva mig rätt. Det var ej någon
lysande gärning hon utfört. Hon hade suttit år efter år i många,
långa år troget och uthålligt först vid en sjukbädd och sedan vid en
annan. Hon har ej heller sedan lyst med sitt utmärkelsetecken;
men det är för henne en mycket stor tillfredsställelse att veta, att

hennes långa, tåliga, trogna arbete dock har vunnit ett erkännande även utanför sjukrummet; trånga vägar.

Om avskaffande av ordensväsendet m. m.

(Forts.)

Det är ju så, att samhället icke allenast bör och måste utdela bestraffningar, utan det har även en vis plikt att lämna sitt erkännande, när så kräves. Det ligger i människonaturen att kräva ett visst erkännande för vad gott som utträttats. Vi se det ju redan i skolan: där utdelar man ej bara bestraffningar utan även belöningar och uppmuntringar; och på samma sätt är det överallt. En talare har redan förut talat om idrottsväsendet, om skytteväsendet, tapperhetsmedaljer i fält o. s. v. Alltsammans är ej fåfånga, utan det är ett erkännande av den verkliga förtjänsten. Nu kan emellertid staten ej belöna med ord, såsom t. ex. en husbonde kan göra det gentemot sina tjänare, utan den måste, när den utdelar sitt erkännande eller sin belöning, göra det i handling. Det är en akt av rättvist erkännande, när man på det sättet förlämnar ett utmärkelsetecken, t. ex. för långvarig, trogen och uthållig tjänst eller för någon särskilt framstående insats i samhällets utveckling. Om man nu ej hade dessa ordnar att tillgå, dessa medaljer och utmärkelsetecken, så måste man från statens sida finna andra utvägar att belöna, och jag tror, att man då skulle kunna komma in på ganska äventyrliga vägar. Erfarenheten visar, att då en mera demokratisk åskådning tränger sig fram som gjort ordensväsendet mistänkt eller mindre skattat, man belönar på andra sätt. Hur gör man inom riksdagen? Jag undrar om ordförandeplatserna inom utskotten alltid tillfalla den största förtjänsten; eller om de icke snarare utdelas såsom politiska belöningar. Jag har varit med, när man vid utdelandet av revisorsuppdrag i riksbankskontoren på samma sätt utdelat platserna såsom partibelöningar med slopande av de personer, som förut i många år tjänstgjort som revisorer och gjort det alldeles förträffligt. Det är ej någon väg att rekommendera; och jag tror, att man ganska bestämt kan påstå, att många av de sakkunnig- och kommittéuppdrag som utdelas, ej äro annat än politiska belöningar, ej alltid kanske så välförtjänta. Det har redan vid remissdebatten i riksdagen påpekats, hur oerhört kommitté- och sakkunnigväsendet har vuxit. Det begäres i årets statsverksproposition nära 2 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor för detta ändamål, vilket utgör en ökning av icke mindre än 860 000 kronor. Jag anser, att det är för staten mindre skadligt att belöna en politisk förtjänst med en orden, än att göra det med ett sakkunniguppdrag på ett område, som är vederbörande kanske alldeles främmande, eller med en tjänst i stat eller kommun, en konsulentbefattning e. d. Det är tydligt, att vi gå mot en period, då detta slags belöningsväsende är stätt i tilltagande, och jag för min del har den uppfattningen, att ordensväsendet är ett slags säkerhetsventil eller en bom mot en på denna väg inträngande korrupktion. Skulle ordensväsendet avskaffas och staten avhända sig detta hävdvunna sätt att utdela belöningar, så tror jag, att man skall få se, att ett belöningsystem som uppmanar korrupktion, kommer att sättas i stället. Det är också en synpunkt, som man bör anlägga på denna fråga. Jag tror ej, att den är så obetydlig, som man ibland vill göra den till.

Om avskaf-
fande av or-
densväsendet
m. m.

Av dessa skäl jämte dem som redan av föregående talare anförts, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr Ekman, Carl Gustaf: Herr vice talman! Jag skall bli mycket kort. Det förefaller mig emellertid som om det exempel, som herr vice talmannen anförde, borde ha föranlett till en annan slutsats än den, han själv drog. Om formen för en belöning utvecklats sig därhän, att personer, som, utan att i någon mån vara särskilt förtjänstfulla, endast hava på i instruktioner eller eljest förutsatt sätt skött sin befattning, känna sig prickade, om de ej vid viss tidpunkt erhålla denna belöning, så är det uppenbart, att den formen för uppmuntran omöjlig kan vara lämplig och riktig. Därmed har ju utmärkelsen upphört att vara någon belöning, någon erkänsla för en verklig, personlig insats. Jag skulle sålunda av det åberopade fallet, att, om ej vissa grupper av tjänstemän vid viss tidpunkt erhålla sin ordensutnämning, så betrakta de det som en prickning, ha dragit en rakt motsatt slutsats mot den, som herr vice talmannen för sin del ansåg sig böra draga. För övrigt är det ju uppenbart, att känslan av obehag över att ej få liknande belöning upphör att finnas till i och med att själva belöningen upphör att existera.

Den sist uppträdande talaren yttrade sig så som om ett borttagande av ordnar och medaljer skulle utesluta möjligheten för samhället att giva erkännande åt personer, som i en eller annan riktning gjort sig verkligen förtjänta av ett sådant samhälleligt erkännande. Det är ju uppenbart, att så ej är förhållandet. Därför faller, såvitt jag förstår, hela den argumentationen i denna debatt till marken och är utan värde.

Någon yttrade också, att det var demokratien i Finland, som där hade i viss mån återinfört ordnarna. Nej, det var uppenbarligen, det känna nog alla, så, att vid det tillfället, då Finlands »Vita ros» instiftades, så var det raka motsatsen till demokratien, som där avgjorde vad som skulle ske eller icke.

Slutligen ber jag att få säga, att när utskottets värderade ordförande flera gånger talade om »ideella» belöningsmedel, så måste jag säga, att det belöningsmedel, som förutsätter, att jag skall ha förpliktelse att vid en mängd tillfällen, sedan jag fått en sådan belöning, gå och bära densamma utanpå mina kläder som ett bevis för, vilken utmärkt man jag är, ett sådant belöningsmedel, har säger jag, i detta fall mist det mesta av sin idealitet. Jag hemställer, herr greve och talman, om bifall till motionen.

Herr Nilsson, Gustaf: Herr talman! Jag har för min del begärt ordet för att konstatera, att då det vid detta utlåtande icke förekommer någon reservation från socialdemokratiskt håll, så beror det icke därpå, som möjligen herr Rosén ville göra gällande, att det finnes utvecklingsmöjligheter i den riktningen, att man skulle vilja behålla ordensväsendet, även inom vårt parti, utan

det beror därpå, att ledamöterna av utskottet från vårt parti, som i denna fråga helt naturligt står på samma ståndpunkt som partiet förut har intagit, icke deltagit i frågans behandling.

Jag vill uttala min förvåning över att det fortfarande i denna sak kan förefinnas en så stark mening för bibehållandet av detta system. När jag för första gången deltog i denna frågas behandling i andra kammaren, var jag redan då övertygad om lämpligheten av att avskaffa ordensväsendet. Sedermera har man under tidernas lopp vid mer än ett tillfälle fått bevitna, hurusom personer fått sig tilldelade ordensförlänningar, utan att allmänheten kunnat bilda sig något omdöme om orsakerna till desamma. Det system, som består däri, att en person i ämbetsställning, en landshövding eller någon annan, av en eller annan orsak, oftast kanske av rent personliga tycken, föreslår den eller den att erhålla en ordensförläning, det är efter mitt förmenande en sådan godtycklig och med hänsyn till den verkliga förtjänsten oriktig metod för utdelande av belöningar, att jag för min del icke kan annat än yrka bifall till denna motion.

Till sist vill jag till herr Rosén i Umeå säga, att det var intressant att se, med vilket intresse han studerat till och med vilka partier de personer tillhörde, som erhållit ordensförlänningar. Han hade funnit tre socialdemokrater — han kunde hava fortsatt och räknat upp, huru många liberaler som hava fått dylika förlänningar, sedan vi sist behandlade denna sak. Jag vill i det avseendet betona, att det icke förhåller sig så, att någon socialdemokrat för politisk verksamhet eller politiska tjänster erhållit någon sådan belöning och mottagit densamma. För att intet missförstånd i det avseendet skall uppstå med anledning av den insinuation, som här gjordes, vill jag betona, att de tre personer, det här gäller, i egenskap av ämbetsmän icke ansett sig med hänsyn till rådande förhållanden hava haft möjlighet att säga nej, fast de bort göra det.

Jag för min del vill livligt hoppas, att utvecklingen skall gå dithän, att hela detta system skall avskaffas, och jag vill därvidlag gentemot herr Rosén säga, att på den punkten befinner sig det socialdemokratiska partiet i betydligt radikalare läge, om jag så får säga, än vad herr Roséns parti gör, ty inom det parti han representerar är det otaligt många, vilkas förtjänster icke bestå i något annat än att de deltagit i den politiska verksamheten, och som i egenskap av riksdagsmän mottagit dylika belöningar.

Jag ber att få yrka bifall till motionen.

Herr Ericsson, Aaby: Herr greve och talman! Jag har ju vid flera tillfällen inom kammaren hört ungefär den diskussion, som nu har hållits, men jag har icke ansett mig böra besvara kammaren med att yttra mig, därför att jag på den tiden visste, att frågans öde var avgjort på förhand. Nu kan det ju hända, att så icke är fallet. Som reservant finnes visserligen endast en här från va-

Om avskaffande av ordensväsendet
m. m.
(Forts.)

Om avskaf-
fande av or-
densväsendet
m. m.
(Forts.)

rande »V. S.», men motionärernas namn äro ju i stället så mycket kraftigare.

Den ärade representanten på Gävleborgsbänken har i sin motion, liksom medmotionären, riktat sig endast mot de av Konungen utdelade ordnarna. Jag skall be att få fråga den ärade motionären från Gävleborgs län: finns det icke även inom andra stora samfund än staten, till exempel inom nykterhetsordnarna, en del dekorationer, kåpor och band? Jag undrar, om den ärade representanten från Gävleborgs län inom sin orden är likaså naken, för att nu använda detta uttryck, som han är i kammaren. Jag tror, att han där, för att se det från min synpunkt, är ganska prydligt och lysande klädd.

Vad beträffar den ärade motionären från Västerbotten, så har han ju visat ett intresse för ordensväsendet, som lett honom till så ingående studier, att jag är övertygad, att ingen ordensbärande eller icke ordensbärande person här i kammaren presterat ett motstycke därtill. Kände jag icke den ärade talaren, så skulle jag tro, att bakom detta låge en kärlek för saken, så stor, att man skulle kunna säga, att det gällde för honom något eftersträfvansvärt. Nu tror jag mig känna honom, och hoppas, att jag icke — misskänner honom.

Men för att övergå till något mera allvar vid behandlingen av denna fråga — ty jag tror icke, att man bör taga den alltför lekande lätt — så vill jag först och främst säga, att utdelandet av dessa ordnar är ett Konungens prerogativ. Beslut därom fattas icke av Kungl. Maj:t i statsråd. Således hava motionärerna givit sig in på ett område, där det ju kan vara olika uppfattning om grannlagenheten i att skriva till Konungen. Men de ärade motionärerna hava den trösten, att snart finnes väl ingenting mellan himmel och jord, som icke några motionärer bett, att riksdagen skall skriva om. — Vad åter medaljerna beträffar, så är förhållandet med dessa något olika.

Den förste ärade talaren föreföll mig dela mänskligheten i tre grupper: de som hade sagt nej till ordnarna — de voro de bästa; de som inga ordnar hade — det var de därefter; och sedan kommo de dekorerade sist som de sämsta. Jag har icke gjort samma iakttagelse, utan jag tror, att onda och goda härvidlag äro tämligen lika fördelade. Men då nu flera hava talat, vilka icke mottagit några dekorationer, så kan det vara av ett visst intresse att höra en person öppet och ärligt säga ifrån, varför han själv bär sina ordnar. Och jag vill säga, mina herrar, att när jag i några och tjugu år trampat den mötesplats, där jag hade min tjänstgöring förlagd, gjort min plikt så gott jag förstod, uppfyllt de fordringar, som man ställde på mig, utan att därför ådraga mig några gravare anmärkingar, då emottog jag från min konung på förslag av mina förmän med nöje den svärdsorden jag bär, ett vackert tecken i och för sig självt. Den ärade motionären från Västerbotten talade med ett visst — skall jag säga: hån? — det kanske är för mycket, men med en viss ironi i rösten, om att den svenska armén icke varit i tillfälle att draga svärdet. Han syftade på att göra det i krig. Men vi som många gånger under fredliga övningar med deras icke mindre tålmodsprövande arbete dragit vår sabel, vi hava, anser jag, gjort oss förtjänta av det hederstecken,

som vi fått och som jag för min del med heder bär trots kritiken från — jag vågar säga avundsamhet och småsinne.

Sedermera, mina herrar, när jag under något mer än 20 år inom det län, jag har den äran tillhöra, verkat inom hushållningssällskapet genom premieringsresor, sammanträden i sällskapet, dess förvaltningsutskott och dess gillen samt genom annat arbete för att höja den modernäring, som är oss alla så kär och ligger oss alla om hjärtat och detta i regel utan någon ersättning — när jag därefter mottog det gröna bandet på förslag av vårt lands den tiden högsta lantbruksmyndighet, kungl. lantbruksstyrelsen, då anser jag att jag kan bära även den utmärkelse med heder och fröjdigt mod trots all helnykter nivelleringsfanatism.

Låt oss nu, mina herrar, flytta oss till ett annat plan! Följen mig i tanken upp till nationalmuseum, och låt oss där stanna inför den vackra bild, som vår store konstnär Nils Forsberg frambragt: »En hjältes död!» Där se ni en man, som stupat på ärans fält, som ligger i sin dödskamp och som av sin förman, som är närvarande, fått hederslegionens kors lagt på sitt bröst. För mig har det mången gång, när jag stått inför denna bild, tyckts, som om jag hört, hur från hans läppar gått som en sista viskning ett »Vive l'empereur, vive la France!» Och, mina herrar, de otaliga mängder av järnkors och andra hederstecken, som i dessa sorgens, eländets och krigets år utdelats till höger och vänster, tro herrarna icke, att de ha haft sin betydelse? Tro herrarna, att ni här i vårt lilla land med en skrivelse till Kungl. Maj:t kunna avskaffa saker, som dock ha visat sig ha en så ingripande betydelse i det mänskliga livet, som ordensväsendet faktiskt har haft och har? Var och en äger ju rättighet att säga nej, om han icke gillar det, men varför skall det vara en ävlan och en strid att försöka nivellera och pressa ned allting? Vore det icke bättre att söka höja det litet grand än att försöka få allt lika jämstruket tråkigt, att över allting och kanske icke minst över debatten i denna kammare breda ut en tråkighetens och en surmulenhetens dimma i stället för den ande med eldtungor, som en gång i tiden fanns.

Herr greve och talman! Jag ber att få yrka bifal. till utskottets förslag.

Herr Rosén: Jag fäste min uppmärksamhet vid herr Nilssons i Kristianstad förklaring, att de tre socialdemokraterna mottagit nordstjärneorden i egenskap av ämbetsmän och därför icke hade kunnat lämna tillbaka denna utmärkelse. Emellertid lär det finnas åtskilliga liberala ämbetsmän, som ha kunnat göra det. Då det nu i kammaren och även eljest finns rätt många socialdemokratiska ämbetsmän, som icke äro dekorerade, lära de väl befinna sig i samma belägenhet, när deras tur en gång kommer, att även de anse sig förhindrade att återlämna utmärkelsen. Det synes alltså vara riktigt, som jag tillät mig säga, att det nog finnes utvecklingsmöjligheter inom det socialdemokratiska partiet. Jag är emellertid mycket glad, om jag skulle ha misstagit mig i det avseendet.

Till herr Aaby Ericsson skulle jag vilja säga, att jag av mång-

Om avskaffande av ordensväsendet
m. m.

(Forts.)

Om avskaf-
fande av or-
densväsendet
m. m.
(Forts.)

årig erfarenhet vet, hur ej minst han brukat klandra motionärer, som slungat fram motioner utan att sätta sig in i frågorna. Det är på grund av denna erfarenhet, som jag tillåtit mig att något litet sätta mig in i denna fråga, om vars utskottsbehandling jag var med redan år 1912, då jag också var den ende reservanten. Detta är den närmaste anledningen till att jag liksom å tjänstens vägnar ansett mig skyldig att sätta mig in i frågan.

Jag tackar emellertid herr Aaby Ericsson för hans värdefulla inlägg i debatten. Jag förmodar, att det efter det anförandet skall bli ganska svårt att bifalla utskottsförslaget.

Till sist skulle jag vilja säga honom, att även inom nykterhetsordnarna, så långt jag känner till dem, man håller på att »avrusta» i detta hänseende, men jag tror däremot icke, att detta är fallet inom frimurarorden och andra mer eller mindre illustra sällskap.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag ber att få upplysa den ärade talaren på Kronobergsbänken, att det nykterhetssällskap, jag tillhör, icke använder några som helst ordensdekorationer eller ordens-tecken. Jag äger alltså icke något sådant. Det finns inom sällskapet ett medlemsmärke, men det får man icke som belöning, utan det förvärvar sig var och en som det önskar genom inträde i sällskapet.

Jag vill slutligen säga, att herr Aaby Ericssons resonemang, som gick ut på att då den dekorerade fyllt sin plikt har han därmed gjort sig förtjänt om utmärkelsen, det leder ju till att *alla*, som fyllt sin plikt på den plats, där de blivit ställda, böra därför och enbart därför ha dylika tecken. Det finns många, herr Aaby Ericsson, som icke bara 20 år trampat en lägerplats, utan 30, 40, 50 60 år burit tyngre bördor och fullgjort, ur synpunkten av deras krafter, mycket hårdare åligganden än dem, som herr Aaby Ericsson åberopade, utan att därför vinna ett ord av erkännande. Enbart pliktuppfyllelsen i och för sig på den plats, där man står, har aldrig hittills åberopats som grund för dessa belöningars utdelande.

Slutligen ber jag med anledning av förebråelsen för surmulenhet att få säga, att det förefaller mig, som just denna debatt burit en prägel av glättigt humör: långt högre omfattning än andra debatter bruka göra, så att jag förstår icke, varför man just här framställt klander i sådant hänseende.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomma yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare därpå, att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan bifalla den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen, efter att hava uppropat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första kammarens första tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 1, röstar

*Om avskaf-
fande av or-
densväsendet
m. m.
Forts.)*

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och bifalles den i ämnet väckta motionen.

Omröstning företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 53;

Nej — 46;

Herr statsrådet *Undén* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 70, angående godkännande av ett mellan järnvägsstyrelsen och Mjölby municipalsamhälle ingånget bytesavtal ifråga om vissa områden vid Mjölby järnvägsstation.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862, dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 3 i lagen angående folkskoleväsendet i Stockholm den 15 maj 1903, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Efter föredragning av Kungl. Ma:ts denna dag avlämnade proposition nr 70 blev densamma på begäran bordlagd.

Justerades protokollsutdrag för denna dag.

Ledighet från riksdagsröromålen beviljades friherre *Adelswärd* från den 12 innevarande månad till den 23 nästkommande mars för fullgörande av offentligt uppdrag.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 1,29 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 13 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Herr statsrådet *Thorsson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 72, med förslag till lag om ersättning i vissa fall av allmänna medel till polisman för skada å kläder;

nr 73, med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873; samt

nr 75, angående ökning av riksbankens sedelutgivningsrätt.

Justerades protokollen för den 6 och den 9 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 16, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862, dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 3 i lagen angående folkskoleväsendet i Stockholm den 15 maj 1903.

Anmäldes och bordlades

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckt motion om åvägabringande av utredning och förslag angående rätt för enskild person att på annan tillhöriga mossar verkställa odling m. m.; och

nr 4, i anledning av väckt motion om ändring i 27 § 3 mom. i lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utarrendering direkt, utan arrendatorn å huvudgården såsom mellanhand, av torp å kronodomäner och prästernas löneboställen;

nr 12, i anledning av väckta motioner angående skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag beträffande vissa ändringar i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet;

nr 13, i anledning av väckt motion angående ändring i visst syfte av lagen om väghållningsbesvärets utgörande på landet;
nr 14, i anledning av väckt motion om ändring i 52 § lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet; och
nr 15, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 52 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet.

Upplästes följande till kammaren avlämnade skrift:

Till riksdagens första kammare!

Då jag finner mig förhindrad att vidare utöva mitt uppdrag som ledamot av riksdagens första kammare, får jag härmed vördsammt avsäga mig samma uppdrag.

Stockholm den 11 februari 1920.

Värner Rydén.

På gjorda propositioner godkände kammaren det antydda hindret samt beslöt avlåta skrivelse i ämnet till Konungen.

Upplästes en till kammaren inkommen skrivelse, så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Då undertecknad av särskilda omständigheter anser mig förhindrad utöva min nuvarande befattning som riksdagsman, anhåller jag härmed om befrielse från uppdraget att vara ledamot av riksdagens första kammare.

Stockholm den 12 februari 1920.

Gustaf Gerhard Magnusson.

Kammaren godkände det hinder, som herr Magnusson åberopat till stöd för sin avsägelse av riksdagsmannaskapet, och biföll ansökningen samt beslöt därom avlåta skrivelse till Konungen.

Upplästes och godkändes ett uppsatt förslag till underdånig skrivelse med anmälan om herrar Rydén och Magnussons avsägelse av deras riksdagsmannaskap samt därigenom uppkomna ledigheter inom kammaren.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 70, angående godkännande av ett mellan järnvägstyrelsen och Mjölby municipalsamhälle ingånget bytesavtal i fråga om vissa områden vid Mjölby järnvägsstation.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtande nr 18 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 5 och 6.

Efter föredragning av de vid sammanträdet början avlämnade kungl. propositionerna hänvisades dessa, nr 72 till behandling av lagutskott samt nr 73 och 75 till bankoutskottet.

Herr Reuterskiöld erhöll på begäran ordet och anförde:

Mot kammarens beslut att godkänna de nu inkomna och föredragna avsägelseerna nödgas jag anföra min reservation, då i ingendera avsägelsen anförts bestämda skäl, vilkas giltighet kunnat prövas. Grundlagarna förutsätta särskilt starka skäl för avsägelses godkännande under pågående riksdag. Avsägelseerna i dessa båda fall peka på allmänt kända omständigheter som enda grund och dessa omständigheter, nämligen de debatter, som förts å den socialdemokratiska partikongressen, och de resolutioner, som där fattats eller vid avsägelseerna varit förutsedda, äro, jämlikt RO § 1:2 icke tillräckliga skäl för ett godkännande, utan hade rätteligen bort föranleda avsägelseernas icke-godkännande.

Anhållan att få framställa interpellation angående en arbetskonflikt vid Södertälje kanal-ombyggnad.

Ordet lämnades nu på begäran till herr W i n b e r g, som yttrade: Den 19 sistlidne augusti inlämnade fem vid vattenfallsstyrelsens kanalombyggnadsarbete i Södertälje anställda träarbetare genom sin organisation framställning om förhöjning av timlönen från kr. 1:35 till kr. 1:50, vilken senare timlön genom avtal mellan resp. arbetare- och arbetsgivareorganisationer tidigare fastställts att gälla för denna yrkesgrupp i Södertälje. Vattenfallsstyrelsen avtog emellertid denna framställning, vilket hade till följd att ifrågavarande arbetare nedlade arbetet och förklarade detsamma i blockad. Arbetsledningen beordrade då andra, icke facklärdade arbetare att utföra arbetet ifråga. Då dessa under förhånden varande förhållanden vägrade utföra detta arbete, avskedades hela arbetsstyrkan, uppgående till något över 80 man.

Sedan dess har hela ombyggnadsarbetet legat nere. Någon uppgörelse har nämligen ännu icke kommit till stånd, och alla försök att skaffa ny arbetskraft har helt naturligt strandat.

En av statens förlikningsmän har visserligen vid ett tillfälle sökt åstadkomma en uppgörelse och i sådant syfte föreslagit, att vattenfallsstyrelsen skulle gå med på att betala samma timlön, som inom det privata arbetsområdet var fastställd att gälla för Södertälje, vilket förslag emellertid avstogs av nämnda styrelse och vilket, på grund av särskilt tillstötande omständigheter, icke heller blev antaget av arbetarna.

Enligt uppgift har från arbetsledningens sida till privata arbetsgivare lämnats uppgift å samtliga i konflikten indragnas namn, i syfte att dessa ej skulle erhålla anställning å annat håll. Hur härmed i verkligheten förhåller sig, är ju för en utomstående svårt att avgöra, men den omständigheten att det visat sig nästan omöjligt för dessa arbetare att, annat än rent undantagsvis, erhålla arbete på annat håll talar dock i viss mån för uppgiftens riktighet.

Inför det utslag av nära nog oresonlig halsstarrighet och för-

akt för såväl statens som arbetarnas intressen, vilket här kommit tillsynes från vattenfallsstyrelsens och dess tjänstemäns sida, måste man fråga sig, huru sådant överhuvud kan få förekomma inom ett statens verk, och om det icke finnes någon möjlighet för regeringen att förekomma sådant från de underordnade tjänstemännens sida.

Man vill nämligen i allmänhet gärna se någon rimlig proportion mellan å ena sidan den egentliga anledningen till uppkomsten av en konflikt mellan arbetare och arbetsgivare och å andra sidan konfliktens omfattning och konsekvenser. Någon sådan proportion har man emellertid synnerligt svårt att finna i förevarande fall.

Ett godkännande av dessa fem arbetares krav skulle ha medfört en sammanlagd merutgift av 6 kr. per dag eller för tiden från konfliktens utbrott till denna dag icke fullt 900 kr. tillhopa. På grund av vattenfallsstyrelsens åtgöranden i detta fall har man för det första åstadkommit, att ett för den allmänna samfärdseln viktigt arbete fått ligga nere i sex månader, vartill sedan kommer att för arbetsföretaget i fråga anställda tjänstemän, arbetsledare och förmän, under hela denna tid givetvis icke kunnat utföra något nämnvärt nyttigt arbete, vadan sålunda den till dem utgående avlöningen — beräknad till 10,000 kr. per månad — får betraktas som i det stora hela bortkastad. För att spara 900 kr. har man sålunda onödigt förbrukat omkring 60,000 kr.

Inför ett sådant utslag av tjänstemannabyråkrati och egenmäktigt förfarande torde vidare kommentarier vara överflödiga.

För undvikande av missförstånd skall här meddelas, att sedan konflikten passerat sin första fas, ingingo även de övriga arbetarna med framställning om löneförhöjning, men för det första kunde denna framställning icke vara någon medverkande orsak till konfliktens första utbrott, vilket ensamt får tillskrivas de fem träarbetarnas framställning, och för det andra kan det konstateras, att även om den senare arbetaregruppens krav tillfullo blivit beviljade, hade detta icke medfört en utgiftsökning, motsvarande det belopp, som under konflikten måst utbetalas till den fast anställda personalstyrkan.

Att denna konflikt även i hög grad verkat ogynnsamt för Södertälje kommun, torde vara självklart. Detta framhålles också i en skrivelse, som Södertälje stadsfullmäktige i slutet av förra året tillställde vattenfallsstyrelsen, däri framhålles hur trängande nödvändigt det ur många synpunkter är, att ifrågavarande kanalarbeten så fort som möjligt må kunna fullbordas. Det bör kanske också i detta sammanhang erinras om, att antalet arbetslösa inom Södertälje kommun redan vid sistnämnda tidpunkt uppgick till 300.

Det förefaller mig, som om det funnes alldeles särskild anledning för regeringen att här inskrida för att om möjligt få en konflikt som denna, i vilken arbetsgivareparten, staten, onekligen intager en mycket ohållbar position, fortast möjligt ur världen.

På grund av vad jag här anført hemställer jag om kammarens medgivande att till statsrådet och chefen för civildepartementet få framställa följande spørsmål:

1) Anser herr statsrådet, att de åtgärder, som vidtagits av kungl. vattenfallsstyrelsen i samband med den vid Södertälje kanals om-

Anhållan att få framställa interpellation angående en arbetskonflikt vid Södertälje kanal-ombyggnad.

(Forts.)

Anhållan att få framställa interpellation angående en arbetskonflikt vid Södertälje kanal-ombyggnad. (Forts.)

byggnadsarbete sedan sistlidna augusti pågående konflikten, äro fullt förenliga med statens ställning som arbetsgivare och med dess tjänstemäns skyldighet att tillvarata statens intressen i allmänhet och dess ekonomi i synnerhet?

2) Vilka åtgärder kan man förvänta från regeringens sida, i syfte att fortast möjligt åstadkomma en uppgörelse i förenämnda konflikt?

Denna anhållan blev på begäran bordlagd.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr *Bergqvist* för tiden den 17—den 26 innevarande månad.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,17 e. m.

In fidem
A. v. *Krusenstjerna*.
